

al XVI-lea și duce, în mod inevitabil, la formarea unei *limbi hibride*, alcătuită din elemente lituano-ruse și polone¹. Invadată de polonisme, limba literară și de stat a Lituaniei își pierde trăsăturile caracteristice și cedează locul polonei.

V.

Din cele spuse în paginile precedente a reieșit că slavona din Lituania era o limbă scrisă, de cultură, de cancelarie și bisericească, pe care masele n-o înțelegeau și, deci, n-o foloseau². Așadar, situația este identică cu cea de la noi³. Ca și în Marele Cnezat Lituanian, introducerea slavonei ca limbă a cancelariei, cultului și culturii în Moldova, Țara Românească și Transilvania a fost determinată de relațiile economice, politice și culturale cu lumea bizantino-slavă⁴.

În secolul al XVI-lea, Vilna constituie principalul centru cultural în care iau naștere normele slavonei, cu influență asupra întregii arii greco-slavone⁵.

¹ Unele cuvinte considerate de origine polonă pot proveni din ucraineană sau bielorusă Cf. J. Stankiewicz, *loc. cit.*; V.M. Taman', *op. cit.*, p. 197—198.

² În documentele juridice, jurământul țărănilor lituanieni, martori la procese, este reprodus *lituanico sermone*. Cf. I.I. Sprogis, *Litovskij jazyk v pamjatnikach juridičeskoj pis'mennosti*, „Izvestija Imperatorskoj Akademii Nauk”, 1896, aprilie, vol. IV, nr. 4, p. 415—450. Cazuri de folosire a limbii lituaniene în literatura juridică, scrisă în Prusia, sînt cunoscute mai demult. Ele au fost semnalate de F. Nesselmann, G. Benfey, A. Bezzenberger și G. Weber. În Lituania, slavona era, totuși, folosită de anumite pături sociale și ca limbă vorbită. În privința Țărilor Române, lucrul acesta pare a fi fost demonstrat de P.P. Panaitescu. Astfel, autorul scrie (*op. cit.* p. 18): „slavona în veacurile precedente era o limbă vorbită de cărturari, de membrii clasei stăpînitoare, ai clerului, oamenilor de la curte, ai patriatului orășenesc, alături de limba lor maternă”. Era însă un amestec al slavonei cu elemente ale limbilor slave vîi. În continuare, P.P. Panaitescu menționează (p. 18): „Avem dovezi directe că în secolele al XV-lea — al XVII-lea domnii și boierii vorbeau slavonește, alături de limba lor maternă, româna”. Iar mai departe (p. 27): „În orașe, un număr de oameni bogați, în special negustorii, erau nevoiți să învețe slavonește, pentru a face față legăturilor cu autoritățile domnești, iar la sate preoți și scribi știau slavona, pe care o foloseau în liturghie și în alcătuirea actelor publice”. Cit privește afirmarea limbii lituaniene în scris (din secolul al XVI-lea), procesul a fost asemănător cu cel din Țările Române. Cf. și P.P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 8: „Înlocuirea limbilor moarte, oficiale, cu limbile populare, s-a produs în literatura și în cancelaria tuturor țărilor din perioada feudală, într-un anumit moment din dezvoltarea lor istorică, în strînsă legătură cu formarea și creșterea relațiilor de schimb, interne și externe”. Cf. și G. Mihăilă, *Contribuții la studiul calculului lingvistic (Pe baza textelor bilingve slavo-române din sec. al XVI-lea)*, SCL, XVIII, 1967, nr. 5, p. 530.

³ Cf. P.P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 6: „Limba slavonă la români, în toate cele trei țări românești a fost o limbă literară și de cancelarie a păturii stăpînitoare feudale (boierii) și prefeudale (cnezii)”. Cf. și p. 14: „După dispariția, adică asimilarea slavilor dacici, din veacul al XIII-lea pînă în al XVII-lea, limba literară slavă (cu infiltrații reinnoite ale limbilor slave vîi, cit și a celei române) a rămas ca o tradiție, ca o limbă sacră și de clasă, a bisericii și a clasei stăpînitoare românești, care ca limbă maternă folosea însă româna.

Limba slavonă a fost deci la români o limbă de cultură menită să distingă pe stăpînitori de stăpîniți, să formeze un zăgăz între cultura celor dintii și lipsa de cultură a celor din urmă, În acest fel, slavona a jucat la români același rol social ca latina în țările catolice”.

⁴ Vezi Al. Rosetti, B. Cazacu, *Istoria limbii române literare*, vol. I. *De la origini pînă la începutul secolului al XIX-lea*, București, 1961, p. 41.

⁵ Cf. N.I. Tolstoi, *op. cit.*, p. 244.